

IPS

Tøgers journalistiske gennembrud

Her er den dramatiske historie om Tøger Seidenfaden, tamilsagen og Folketingets Ombudsmand, der dengang som nu hedder Hans Gammeltoft-Hansen, og som var kilde til de fortrolige oplysninger, der fældede tidligere justitsminister Erik Ninn-Hansen og Schlüter-regeringen. Nedenstående tekst er et kapitel fra en ny biografi om Tøger Seidenfaden, som udkommer om en uge.

UDDRAG STIG ANDERSEN

Den 7. april 1989 skrev Tøger en leder i Weekendavisen, som endnu en gang fik de magtfulde formænd i toppen af bladhierarkiet i Det Berlingske Hus op i det røde felt. Og den politiske top i det borgerlige Danmark til at fryse. Overskriften på lederartiklen hed: 'Hansen-gate'.

Lederen slog fast, at ingen længere kunne være i tvivl om, at Justitsministeriet under Erik Ninn-Hansen havde gjort sig skyldig i »usaglig forskelsbehandling« af tamilske flygtninge.

Sin sikre viden havde Tøger fra en redegørelse, som Folketingets Ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, netop havde udarbejdet. Den slog fast, at der i tamilsagen var forvaltet i strid med loven.

Længere fremme i lederartiklen kunne man læse:

»Folketinget bør nu - med eller uden regeringens medvirken - foretage den principielle fordømmelse og beklagelse, som Erik Ninn-Hansen og statsministeren hidtil har nægtet os. Derefter kan yderligere undersøgelser om nødvendigt placere det personlige ansvar. Og klarlægge, præcis hvordan det gik til, at embedsmænd og ministre bevægede sig ud over lovens kant. Embedsmændenes sandsynlige

medansvar gør ikke sagen mindre alvorlig. Den hovedansvarlige har vedholdende nægtet at erkende sin fejl. Hvis Erik Ninn-Hansen stadig var justitsminister, burde han gå af.

Ombudsmanden havde talt. Og Tøger havde ud fra sine moral- og rimelighedsbegreber benyttet sin redaktørstatus på Weekendavisen til at konkludere, hvad der måtte være en naturlig følge af Ombudsmandens utvetydige kritik af de ting, der havde fundet sted i tamilsagen. Den sag, der skulle vise sig at blive den største politiske skandalesag i nyere dansk historie.

Landets justitsminister havde uden Folketingets accept negligeret det retskrav, som tamilske flygtninge i Danmark havde til familiesammenføring. Først da Erik Ninn-Hansen forlod justitsministerposten og blev valgt til landets næsthøjeste embede som formand for Folketinget, kunne sagsbehandlingen af tamilsagerne genoptages og behandles efter reglerne.

Lange sprællede Schlüterregeringen i nettet for at undgå at lade Ombudsmandens kritik af det, der var foregået, få konsekvenser. I Folketinget reagerede statsministeren på Ombudsmandens redegørelse ved at holde den berømte tale, hvor han slog fast: »Der er ikke fejlet noget ind under gultæppet.«

Trods krav om en kommissionsunder-

søgelse blev en sådan afvist af et flertal i Folketinget. Først efter en påstand fra Erik Ninn-Hansen om, at lederen af Centrum-Demokraterne, Mimi Jakobsen, mens hun var medlem af regeringen, havde støttet tamilstoppet, blev statsminister Poul Schlüter tvunget til at nedsætte en undersøgelsesret. En opgave, der blev overdraget højesteretsdommer Mogens Hornslet.

Der skulle således gå år, før ulovlighederne kom for dagens lys. Det skete først efter en historisk intens pressedækning, og efter at højesteretsdommer Mogens Hornslet i januar 1993 havde gennemført undersøgelsesretten og afleverede den tamilmrapport, som førte til Schlüterregeringens fald og til den rigsretssag, hvor Erik Ninn-Hansen blev dømt skyldig i overtrædelse af ministeransvarlighedsloven og idømt fire måneders betinget fængsel. Den eneste rigsretssag i Danmark siden Anden Verdenskrig. Og den eneste i historien, som har ført til en fængselsdom.

»Hansen-gate-lederen i Weekendavisen 7. april 1989 blev talk of the town på Christiansborg og havde i det hele taget stor gennemslagskraft Tøger Seidenfaden

get speciel. Nu sad jeg selv som chefredaktør på Weekendavisen. Og jeg vidste, hvem han var.»

»Nils Ufer var i mange år fortsat på Information, hvor han skrev mange markante historier og journalistiske serier. Han var en mand, som ikke kendte grænser, og når han havde forelsket sig i et journalistisk projekt, så voksede det ud over alle tænkelige grænser. Det blev nogle gange for meget for Information.»

»En af de gange, hvor Information stod af, gjorde journalisten Leif Blædel, som selv var gået fra Information til Weekendavisen, mig opmærksom på, at Nils Ufer var frustreret og havde lyst til at skifte ar-

stems« i den brogede flok af ukontrollable journalistiske begavelser og talenter, som Tøger siden barndommen havde haft »et blødt punkt« for. Og før ham hans far, Erik Seidenfaden.

»Jeg kendte Nils Ufer helt tilbage fra min barndom«, fortæller Tøger. »Han blev ansat på Information, mens min far endnu var chefredaktør på bladet, og de kendte hinanden fra den tid. Nils Ufer elskede Frankrig, så hver gang der på Information var en mulighed for at score en reportagejagt til Frankrig, tog han til Paris, hvor han fra sin tid med min far havde den opfattelse, at vores lejlighed i Det Danske Studenterhus i Paris selvfølgelig stod til rådighed for ham. Min far syntes, det var hyggeligt, så Ufer kom jævnlig hos os, mens jeg var barn i Frankrig.«

»Allerede dengang oplevede jeg ham som en sjov, skæv og lidt manisk person. Han var ungkarl og meget speciel. Nu sad jeg selv som chefredaktør på Weekendavisen. Og jeg vidste, hvem han var.»

»Nils Ufer var i mange år fortsat på Information, hvor han skrev mange markante historier og journalistiske serier. Han var en mand, som ikke kendte grænser, og når han havde forelsket sig i et journalistisk projekt, så voksede det ud over alle tænkelige grænser. Det blev nogle gange for meget for Information.»

»En af de gange, hvor Information stod af, gjorde journalisten Leif Blædel, som selv var gået fra Information til Weekendavisen, mig opmærksom på, at Nils Ufer var frustreret og havde lyst til at skifte ar-

bejdsplads. Så jeg tog knoglen og spurgte ham, om ikke han havde lyst til at komme til Weekendavisen. Det gjorde han så«, fortæller Tøger.

»På Weekendavisen blev han også en mand med skiftende kæpheste, som fyldte hele hans liv. Når en sag optog ham, så optog den ham. Han var i en forstand 'den nøgne journalist', som byggede på facts og gerne mange af dem, som han skrev en bog om i 1988, netop med titlen 'Den nøgne journalist'. Men i en anden forstand var han den totale subjektivismen. For han flyttede ind i sine kilders liv, og han tog i den grad parti i sagerne. Hans journalistik var nuanceret kampagnejournalistik af helt usædvanlig karakter.«

»Det forsøgte han også i Weekendavisen, og det blev lykkelige år for ham på avisen. Han var besværlig, men Weekendavisen som arbejdsplads var meget lidt besværlig, kollegerne havde overskud til at give plads til dette indimellem vanvittige og besværlige menneske. Men også meget elskelige menneske.«

»Han var ekstremt alsidig og havde masser af charme. Men led også af manglende proportionssans. Et af hans projekter på Weekendavisen var en mammutserie, hvor han i alle tænkelige detaljer afdækkede kolonihavefolkets forhold. Han uddybede og udvidede og udviklede sig til mere og mere at være helårshuse. Hvor når skal man så have en kloak? Det var for Nils Ufer det springende punkt i borgerliggørelsen af kolonihavebegrebet, men også den nødvendige sanering.«

»Han boede selv midt i det og mente, at denne beslutningsproces var et billede på urdemokratiets udfordringer og dilemmaer. Så det ville han lave en årelang serie om, hvor han fulgte beslutningsprocesserne. Skulle der kloakeres eller ej. Han var totalt inhabil, men han fik lov til det og skrev også en bog om det, 'Det lille folk', en grotesk detaljeret 240-siders hi-

TAMILSAGEN. Erik Ninn-Hansen forlader Højesteret efter en afhøring i tamilsagen. Ved rigsretssagen blev den tidligere justitsminister fundet skyldig i overtrædelse af ministeransvarlighedsloven og idømt fire måneders betinget fængsel. Arkivfoto: Morten Langkilde

storie, og jeg brugte en del tid på at være sparringspartner for ham, hvilket han var ellevild over.«

Tøger fik i disse år på Weekendavisen et nært forhold til Nils Ufer. Cavlingjournalisten Anders-Peter Mathiasen, som hørte til Nils Ufers fortrolige, fortæller, at »Ufer elskede Tøger over alt på Jorden. Fuldstændig vanvittigt. Han var som en hundehvalp over for Tøger, hans hengivenhed over for ham var total. Og Ufer blev totalt ulykkelig, da Tøger rejste til TV 2 i 1992.«

På Weekendavisen koblede Tøger Nils Ufer på tamilsagen. Det kom der en række sensationelle artikler ud af. Men det blev også til endnu et markant opgør mellem Tøger og de magtfulde bestyrelsesformænd i Det Berlingske Hus.

»Tøger nærmest tvang Nils Ufer til at gå ind i tamilsagen, og han fik den lukket op«, fortæller journalisten Lasse Ellegaard. »Tøger insisterede simpelt hen, og det blev til Ufers bedste journalistiske præstation«. Om Ufers indsats i sagen siger Tøger selv: »Det blev det projekt, Ufer levede og døde af.«

»I tamilsagen havde Nils Ufer virkelig gode kilder«, fortæller Tøger, »og det blev til historier i Weekendavisen, hvor han som den første fik afsløret potentialet i sagen.«

»Afhøringerne af embedsmændene i Justitsministeriet foregik i starten af undersøgelsesretten for lukkede døre. I overgangen mellem lukkede og åbne døre lavede Ufer nogle historier baseret på

Fortsættes side 6-7

“Jeg skulle have været mere påpasselig

Hans Gammeltoft-Hansen, ombudsmand

Hans Gammeltoft-Hansen får voldsom kritik for at have informeret journalist Nils Ufer om, hvad der foregik bag lukkede døre i Tamilsagen. Men det var noget, alle jurister med tilknytning til Justitsministeriet talte om dengang, siger hans nærmeste medarbejder.

MORTEN SKJOLDAGER, METTE ØSTERGAARD OG TORBEN BENNER

Der var ikke bare musik mellem journalist Nils Ufer og Folketingets ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, i slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. De talte også indgående om den største politiske skandalesag i nyere tid, Tamilsagen. En sag, som ombudsmanden selv var med til at sætte i gang.

»Når Nils Ufer, som jeg virkelig satte stor pris på, kom traskende der med sin bratsch, og når vi spillede sammen og sad og talte sammen i pauserne, så må jeg sige, at jeg ikke udviste den påpasselighed, jeg burde have gjort. Det indså jeg bagefter, og det tog jeg ved lære af. Jeg skulle have været mere påpasselig«, forklarer Gammeltoft-Hansen i dag til Politikken.

Selv om det kun var de involverede jurister, der vidste noget, da sagen blev undersøgt af en undersøgelsesret i 1990-91 bag lukkede døre, kunne Nils Ufer i Weekendavisen detaljeret berette om, hvad der var blevet sagt i undersøgelsesretten. Og blandt andet skrive, at der var grundlag for en rigsretssag mod den tidligere justitsminister Erik Ninn-Hansen, der på det tidspunkt var blevet forfremmet til Folketingets formand.

Politikens afdøde chefredaktør, Tøger Seidenfaden, afslører i bogen 'Tøger', at det var Gammeltoft-Hansen, der var Weekendavisens hovedkilde til de opsigtsvækkende historier. Bogen, der udkommer om en uge, er baseret på en lang række interview med Tøger Seidenfaden, som journalist Stig Andersen lavede før Tøger Seidenfadens død i februar måned. I 1990 var Tøger Seidenfaden chefredaktør på Weekendavisen.

Og ifølge Tøger Seidenfaden havde ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen meget stor viden om, hvad der foregik i retten, selv om han ikke selv var der. Gammeltoft-Hansen var ifølge Seidenfaden nærmest skriftefader for et af de helt centrale vidner i Tamilsagen, den daværende

ÅBENMUNDET. Afdøde Tøger Seidenfaden afslører i en ny bog, at ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen var hovedkilde til en række afslørende artikler om Tamilsagen i Weekendavisen. Arkivfoto: Jonas Pryner Andersen

direktør for Udlændingedirektoratet, Frederik Schydt. Derfor kunne Nils Ufer skrive detaljeret om, hvad Schydt og Erik Ninn-Hansens tidligere ministersekretær Johan Reimann havde forklaret i undersøgelsesretten.

Hans Gammeltoft-Hansen bekræfter, at han talte med Nils Ufer om sagen, men afviser, at han på nogen måde var skriftefader for Frederik Schydt eller havde et personligt forhold til ham. Men både Frederik Schydt og Johan Reimann kom ifølge Gammeltoft-Hansen ved forskellige lejligheder i Ombudsmandsinstitutionen for at tale med Gammeltoft-Hansens nærmeste medarbejder, Jens Møller, som de tidligere havde arbejdet sammen med i Justitsministeriet.

Det var ved de lejligheder, at Hans Gammeltoft-Hansen hørte om, hvad der var

blevet sagt i undersøgelsesretten.

»Jens Møller opfordrede mig til at 'høre med', da såvel Frederik Schydt som Johan Reimann fortalte om deres forklaringer. Så på den måde har jeg da en række informationer direkte fra de afhørte embedsmænd«, siger Hans Gammeltoft-Hansen i bogen.

Oplysninger, som gik videre til Nils Ufer.

Men Hans Gammeltoft-Hansen siger i dag, at han er overrasket over, at Nils Ufer og Tøger Seidenfaden opfattede ham som Weekendavisens hovedkilde.

Alle plaprede løs

Frederik Schydt, der i dag er gået på pension efter mere end ti år som direktør for Beredskabsstyrelsen, ønsker ikke at kommentere eller forholde sig til de nye oplysninger.

»Jeg er for længst gået på pension. Og jeg har det principielle synspunkt på dette tidspunkt i mit liv, at nutiden er så spændende, at jeg ikke vil gå ind i fortiden. Jeg er ikke i stand til så lang tid efter at gå ind i sagen. Det har jeg hverken tid eller evner til«, siger han.

Politiken har forgæves forsøgt at få fat i Johan Reimann, der i dag er politidirektør i København, for at høre hans udlæg-

ning af forløbet.

Men ifølge Jens Møller, der i dag er direktør hos Ombudsmanden, var de oplysninger, Hans Gammeltoft-Hansen fik kendskab til via Schydt og Reimann, noget, alle jurister med tilknytning til Justitsministeriet talte om. Han siger også, at Frederik Schydt og Johan Reimann kun

var på besøg i Ombudsmandsinstitutionen en enkelt gang, mens undersøgelsesretten kørte for lukkede døre.

»Jeg havde været kontorchef i Justitsministeriet og kendte Schydt og Reimann. Vi havde en frokostklub, hvor vi var seks-syv stykker, der mødtes en gang i kvartalet. Og det var tilfældigvis hos mig kort efter afhøringen af Schydt og Reimann. Gam-

meltoft-Hansen hilste på og drak en kop kaffe, mens de fortalte om afhøringerne. Ikke i detaljer, højst tre-fire-fem minutter.

Men de fortalte, at de havde forklaret, at det var Ninn-Hansen, der havde givet ordren til det hele«, siger han.

Jens Møller har dog svært ved at tro på, at det alene skulle være grundlaget for de detaljer, der kom frem i Nils Ufers artikler. For der var ifølge Jens Møller oplysninger, som ikke kunne stamme derfra.

»Ufer må have haft andre kilder. Alle i Justitsministeriet og med tilknytning til ministeriet vidste, hvad der blev sagt bag de lukkede døre. De, der afgav forklaring, havde ikke tavshedspligt, og alle talte om, hvad de havde sagt. Alle plaprede løs«, siger han.

Hans Gammeltoft-Hansen undrer sig også over, at han bliver udnævnt til hovedkilde i Weekendavisens historier.

»Det undrer mig meget, at jeg skulle have været den eneste kilde, for det her var jo noget, som cirkulerede blandt adskillige jurister. De, der var blevet afhørt, talte jo om det«, siger han til Politikken. Hans Gammeltoft-Hansen har netop offentliggjort, at han stopper som ombudsmand senest 1. februar 2012, men han afviser, at den beslutning har noget at gøre med afsløringen i bogen, som udkommer om en uge.

»Det har ikke det fjerneste at gøre med det. Beslutningen om at stoppe har jeg ta-

fattelse underminere domstolens legitimitet og autoritet. Men i sikker overbevisning om, at dørene aldrig ville blive åbnet«, forklarer Tøger.

»På den måde ville Kristian Mogensen og Erik Ninn-Hansen få både i pose og sæk. Men den købte Mogens Hornslet ikke. Da Kristian Mogensen endnu en gang krævede dørene åbnet, afsagde Mogens Hornslet kendelsen: Dørene åbnes«, fortæller Tøger.

Mogens Hornslets afgørelse om åbne døre skete dog netop på baggrund af en henvendelse fra statsminister Poul Schlüter. Muligvis som et taktisk modtræk mod Erik Ninn-Hansens og Kristian Mogensens ønsker om at inddrage Menneskerettighedsdomstolen. Uanset hvem der reelt traf beslutningen, var konsekvensen, at der nu blev offentlig adgang til de oplysninger, som allerede for en dels vedkommende havde kunnet læses i Nils Ufers artikler i Weekendavisen.

»På grund af det forudgående forløb troede Kristian Mogensen, at det var risikofrit for ham at påstå, at alt, hvad Nils Ufer havde skrevet i Weekendavisen, var løgn og latin«, siger Tøger. »Dertil kommer, at jeg tror, der i Kristian Mogensens hoved lå, at det, som Ufer som journalist og jeg som redaktør havde gjort, var kriminel, uanset om det var korrekt, hvad der havde stået i avisen eller ej. Ud fra en strengt juridisk betragtning havde han måske ret i det. Man må ikke referere fra dobbeltlukkede retsmøder, heller ikke selv om det, man refererer, er korrekt«, siger Tøger.

»Det, Kristian Mogensen og Erik Ninn-Hansen bare overså og fornægtede, var den politiske dimension i sagen. Og at det var en sag, der havde en helt anden karakter, hvis det, der havde stået i avisen, var rigtigt. Så ville et forsøg på at kriminalisere Weekendavisen for at have afsløret det fremstå som fuldstændig patetisk magtmisbrug. Også selv om Mogensen havde en juridisk pointe«, fastslår Tøger.

get for år tilbage, og det ved mine nærmeste omgivelser«, siger han.

Politikere: Tag konsekvensen

I Folketinget vækker det forargelse, at ombudsmanden har været kilde i en sag, som han selv var dybt involveret i.

»Jeg synes, det er pinligt, og det vil altid præge hans eftermæle. Hans Gammeltoft-Hansen har i den grad været politisk involveret. Det er bare en klar afsløring af, hvad hans ærinde i virkeligheden har været«, siger Dansk Folkepartis leder Pia Kjaersgaard.

Kan han blive siddende i embedet?

»Det vil jeg faktisk lade være op til regering. Det er dem, der den ene gang efter den anden - og vi har langtfra været begejstrede - har udnævnt ham som ombudsmand. Men der er ingen tvivl om, at hvis ikke han trådte tilbage nu, så var han ubetinget nødt til at gøre det.«

Venstres gruppeformand Kristian Jensen opfordrer Hans Gammeltoft-Hansen til selv at tage konsekvensen.

»Men jeg synes ikke, at vi politisk skal gøre noget, set i lyset af at han allerede har meldt sin afgang. Han må overveje med sig selv, hvordan han ville have reageret, hvis han havde været ombudsmand i en sag, hvor en anden havde lækket fra fortrolige møder, hvordan hans reaktion så ville have været«, siger han.

SF's medlem af Folketingets præsidium, Holger K. Nielsen, kalder det for »en meget skidt sag« for Gammeltoft-Hansen. Men han mener dog, at det er helt afgørende, at Gammeltoft-Hansen ikke har videregivet oplysninger, han har fået gennem arbejdet som ombudsmand.

»Der er væsentlig forskel på, om han har brugt sin rolle som ombudsmand, eller om han har fået oplysningerne i privat sammenhæng«, siger han:

»Jeg synes ikke, at rollen som ombudsmand bliver rodet ind i det, fordi han har fået oplysningerne som privatperson.

Politikens ordfører Carina Christensen fra de konservative er på samme linje.

»Han har jo ikke selv direkte refereret fra møderne, men har haft en mellemrolle, så det er i en gråzone. Men det er klart, at det er kritisabelt, hvis han har brudt fortroligheden omkring nogle oplysninger i forbindelse med sit embede«, siger hun.

Socialdemokraternes udenrigsordfører og medlem af Folketingets præsidium, Mogens Lykketoft, forstår ikke opstandelsen.

»Uafhængigt af, hvad Tøger og Gammeltoft-Hansen siger, så var der jo mange andre kilder til, hvad der faktisk foregik. Jeg havde gennem gode journalistiske kontakter et meget præcist billede af, hvordan sagen skred frem. Og det var ikke Gammeltoft, der var kilden«, siger han.

morten.skjoldager@pol.dk

mette.oestergaard@pol.dk

torben.benner@pol.dk

Fortsat fra forsiden

Tøgers ...

anonyme kilder, som viste, at der var potentiale til en rigsretssag i tamilsagen. Embedsmændene undsagde under afhøringerne bag de dobbeltlukkede døre Erik Ninn-Hansen i fuldstændig uhørt grad. Hvilket Nils Ufer afslørede.«

»Det var en særdeles delikat sag. For Weekendavisens ejerskabsforhold var jo sådan, at vi havde en 'overbestyrelse', hvor Kristian Mogensen var formand. Samme Kristian Mogensen, som var Erik Ninn-Hansens advokat i tamilsagen. Inde bag de lukkede døre.«

»Det betød«, siger Tøger, »at Nils Ufer konsekvent i sin journalistik lavede kontrapræceder på Kristian Mogensen. Og det kulminerede med, at han, ugen før dørene blev åbnet, skrev historien om, at der var basis for en rigsretssag i tamilsagen. Og han refererede, selvfølgelig uden at kunne citere, rimelig præcist, hvad embedsmændene havde sagt bag de lukkede døre.«

»Den historie udkom Weekendavisen med en fredag. Artiklen medførte, at ledende socialdemokrater og andre straks gik i TV-avisen og sagde: Rigsretssag, rigsretssag.«

»Kristian Mogensen var fuldstændig blåviolet«, fortæller Tøger. »Han havde allerede på det tidspunkt i et par uger sendt vilde protestbreve om, at »det kunne vi ikke.«

»I sagen om 'køb dansk-klausulen' blev mit forhold til Scherfig voldsomt belastet. Dengang var det også på foranledning af Kristian Mogensen, og hvor chefredaktør Aage Deleuran spillede dobbeltspil ved at undlade at fortælle mig, at Hus-

et iværksatte en advokatundersøgelse mod mig.«

»Nu ringede Deleuran til mig mandagen efter Ufers afgørende historie og sagde: »Tøger, du er godt klar over, at det, du gjorde ved at sætte Ufers historie på forsiden i fredags, er åbenlyst ulovligt og en åbenlys strafferetssag. Huset ser på det med meget stor alvor. Jeg vil bare for en ordens skyld orientere dig om, at vi har iværksat en juridisk undersøgelse af, hvilke konsekvenser det skal have.«

»Jeg sagde til Deleuran: »Undskyld, dørene åbner på torsdag. Altså om fire dage. Skulle vi ikke lige afvent«. Vi vidste jo, at ikke bare åbnede dørene, alle retsbøgerne ville også blive lagt frem til gennemlæsning«, fortæller Tøger. »Skulle vi ikke lige vente til på torsdag«, sagde jeg til Aage Deleuran. Jeg var sikker i min sag, og jeg følte, at de i Huset var fuldstændig fra koncepterne og lod sig føre rundt i manegen af Kristian Mogensen.«

»Nej, det kunne der ikke blive tale om, og det var ikke til diskussion«, var svaret fra Deleuran. »Og du skal bare vide, at du befinder dig i en yderst alvorlig situation«, tilføjede han.«

»Om torsdagen, da dørene i undersøgelsesretten åbnedes, gik jeg selv ned sammen med Nils Ufer og læste retsbøgerne. De mere end bekræftede Nils Ufers historier. Det var et meget flot journalistisk arbejde, Ufer havde præsteret«, siger Tøger.

Men hvem var Nils Ufers kilde til de sensationelle oplysninger om, hvad embedsmændene havde sagt bag de dobbeltlukkede døre? I relativt brede, men dog umiskendeligt klare vendinger kunne Ufer i sine artikler fortælle, hvad de centrale embedsmænd i Justitsministeriet havde sagt bag de lukkede døre af ekstremt belastende ting for Ninn-Hansen.

Ting, som gjorde, at der nu blev talt om en rigsretssag mod Erik Ninn-Hansen, og altså ting, der fik magthaverne i Det Berlingske Hus til at mene, at de havde en

sag, der kunne koste en af Husets chefredaktører jobbet og måske det, der var værre. »Hvis ikke Ufers historier havde været rigtige, havde jeg også reelt haft et problem«, siger Tøger.

Bladhusets 'overformand' og altså hovedpersonen Erik Ninn-Hansens forsvarer og i øvrigt nære, personlige ven, Kristian Mogensen, vidste naturligvis, at det var rigtigt, hvad Nils Ufer havde skrevet.

»Men de to gamle herrer, Mogensen og Ninn-Hansen, var så kyniske«, siger Tøger. »De regnede med, at de kunne spille et spil, ud fra at der blev beordret lukkede døre af hensyn til Erik Ninn-Hansen. Alligevel procederede Kristian Mogensen fra første dag på, at han og hans klient ville gå til Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg med et krav om åbne døre. Så Kristian Mogensen krævede åbne døre, i sikker forvisning om at det ikke ville ske.«

»Folk, der vidste noget om sagen, tog sig til hovedet. Det var i den grad i Erik Ninn-Hansens og hans forsvarers interesse med lukkede døre, så de undgik at blive svinet til offentligt i månedsvis. Mogensen og Ninn-Hansen følte sig dog overbeviste om, at der var en politisk forståelse med både statsminister Poul Schlüter og højesteretsdommer Mogens Hornslet om, at der under ingen omstændigheder ville blive åbne døre. Derfor regnede de med at kunne spille gratisspillet med at kræve åbne døre, det ville efter deres op-

Hans Gammeltoft-Hansen har i den grad været politisk involveret. Det er bare en klar afsløring af, hvad hans ærinde i virkeligheden har været
Pia Kjaersgaard (DF)

Tamilsagen 1986-95

1986
Omkring 3.000 tamilske flygtninge ankommer til Danmark fra Sri Lanka, hvor der er væbnet kamp mellem regeringsstyrke og oprørsgruppen De Tamilske Tigre.

1987
Sri Lankas regering slutter fred med oprørsgruppen De Tamilske Tigre. Justitsminister **Erik Ninn-Hansen** (K) stopper på den baggrund familiesammenføringer for tamilske flygtninge.

September 1988
Flere tamilske flygtninge klager til Folketingets Ombudsmand, **Hans Gammeltoft-Hansen**, og han indleder en undersøgelse.
Formanden for Folketingets Retsudvalg, **Grethe Fenger Møller** (K), indkalder justitsminister Erik Ninn-Hansen til samråd i udvalget. Samrådspørgsmålet er sendt via telefax til Folketinget fra Justitsministeriet, og det bliver kendt som den såkaldte telefaxsag. Samrådet tvinger ombudsmanden til at indstille sin undersøgelse, fordi han ikke må undersøge sager, som er politisk behandlet. Folketinget beder senere ombudsmanden om at genoptage sin undersøgelse.

10. januar 1989
Erik Ninn-Hansen træder tilbage som justitsminister, da han i stedet bliver valgt som Folketingets formand med stemmerne 75 for og 72 imod. Ny justitsminister bliver H.P. Clausen (K).

25. januar 1989
Justitsminister **H.P. Clausen** giver ordre til at ekspedere tamilernes familiesammenføringsssager.

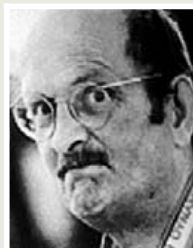
2. marts 1989
Folketingets Ombudsmand, Hans Gammeltoft-Hansen, retter en skarp kritik af Justitsministeriets og Direktoratet for Udlændinges langsomme behandling af op mod 250 sager om familiesammenføring af tamilske flygtninge i Danmark.

25. april 1989
Folketinget førstebehandler et beslutningsforslag om at nedsætte en kommissionsdomstol om administrationen af udlændingeloven. Her siger statsminister **Poul Schlüter** (K), at der ikke er »fejlet noget ind under gulvtæppet«. Beslutningsforslaget bliver ikke vedtaget.

23. april 1990
DR sender dokumentarudsendelsen 'Blodets bånd' om tamilsagen, og her hævder Erik Ninn-Hansen, at beslutningen om at udskyde tamilernes familiesammenføring var truffet af firkløverregeringen som helhed. **Mimi Jakobsen** (CD) protesterer og ændrer holdning til en undersøgelse af tamilsagen.

MOGENS HORNSLET. Højesteretsdommer, afleverer 14. januar beretningen om tamilsagen. Heri kritiseres Ninn-Hansen og embedsmænd for sagsbehandlingen. Statsminister Poul Schlüter kritiseres for at give urigtige oplysninger i Folketinget.

NILS UFER. Journalist. Dækker tamilsagen for Weekendavisen. Får Cavlingprisen.

MIMI JAKOBSEN. CD-leder. Støtter i 1990 en dommerundersøgelse.

POUL SCHLÜTER. Konservativ statsminister 1982-93.

GRETHE FENGER MØLLER. Ildomt betinget fængsel for at vidne falsk i tamilsagen.

HENRIK HOLM-NIELSEN. Advokat. Udspejler i tamilsagen.

KRISTIAN MOGENSEN. Advokat. Erik Ninn-Hansens forsvarer i tamilsagen.

8. maj 1990
Et flertal i Folketinget presser Poul Schlüter til at acceptere en dommerundersøgelse af tamilsagen. Højesteretsdommer **Mogens Hornslet** skal lede undersøgelsen.

4. januar 1991
Journalist **Nils Ufer**, som dækker tamilsagen for Weekendavisen, skriver i avisen, at »de første afhøringer for lukkede døre i 'Undersøgelsesretten' vedr. tamilsagen' er så belastende for fhv. justitsminister Erik Ninn-Hansen, at de muligvis kan føre til en rigsretssag, erfarer Weekendavisen».

1992
Nils Ufer skriver monologen 'Mens vi venter på retfærdigheden' om tamilsagen. Monologen med skuespiller Peter Larsen opføres på Caféteatret og vises

på DR. Ufer tildeles senere Cavlingprisen for dette arbejde.

14. januar 1993
Højesteretsdommer Mogens Hornslet afleverer beretningen om tamilsagen. Heri kritiseres Ninn-Hansen og flere embedsmænd for behandlingen af familiesammenføringsansøgninger. Statsminister Poul Schlüter (K) og H.P. Clausen kritiseres for at give urigtige oplysninger i Folketinget. På et pressemøde kl. 18 meddeler Poul Schlüter, at regeringen træder tilbage.

11. juni 1993
Folketinget vedtager, at der skal rejses rigsretssag mod tidligere justitsminister Erik Ninn-Hansen. 105 folketingsmedlemmer stemmer for og 45 imod. Landsretssagfører Kristian Mogensen, som også var formand for Det Berlingske

selskab af 1982, forsvarer Ninn-Hansen under rigsretssagen.

22. juni 1993
Folketinget giver samtykke til, at der kan rejses tiltale mod folketingsmedlem Grethe Fenger Møller for overtrædelse af straffeloven. Hun tiltales for at afgive falsk forklaring i undersøgelsesretten om sin rolle i tamilsagen.

22. juni 1995
Rigsretten idømmer Erik Ninn-Hansen fire måneders betinget fængsel.

13. september 1995
Østre Landsret idømmer Grethe Fenger Møller 60 dages betinget fængsel for vidnefalsk i tamilsagen.

Research: Lene Jakobsen, Politikens Bibliotek

Bent Falbert: Uanstændigt, Tøger

Afdøde Tøger Seidenfaden bryder i ny bog kildebeskyttelsen og udpeger Weekendavisens hovedkilde i tamilsagen. Kolleger og eksperter fordømmer løftebruddet.

JAKOB ELKJÆR OG MORTEN SKJOLDAGER

Tøger Seidenfaden bryder i den kommende portrætbog 'Tøger' det journalistiske grundprincip om kildebeskyttelse.

Forfatteren og journalisten Stig Andersen interviewede Politikens daværende chefredaktør, før han døde. I bogen udpeger Tøger Seidenfaden ombudsmand Hans Gammeltoft-Hansen som kilden til Weekendavisens banebrydende historier om tamilsagen.

At beskytte kilder, som man har lovet ikke at afsløre, er ellers et ubrydeligt princip, som bliver terpet ind på Journalisthøjskolen. Tidligere chefredaktør på Ekstra Bladet Bent Falbert kan ikke komme i tanke om andre eksempler på, at danske redaktører har brudt løftet om tavshed. »Det er uanstændigt. Kildebeskyttelsen er jo en helligdom, vi værner om, selv om vi får bøder eller risikerer fængsel. Det er ret alvorligt. Jeg håber, at Tøger har været utilregnelig, da han afslørede kilden«, siger Bent Falbert.

Hvorfor er kildebeskyttelse så vigtigt?

»Ellers kan man ikke regne med pressens ord. Hvorfor skulle en kilde afgive fortrolige oplysninger om forhold, som bør komme frem i lyset, hvis redaktøren buser ud med det«, spørger Bent Falbert.

Bent Falbert mener, at det eneste, som ville kunne retfærdiggøre bruddet på kildefortroligheden, var en tilladelse fra Gammeltoft-Hansen. Ombudsmanden blev imidlertid ikke taget med på råd af Tøger Seidenfaden, fortæller han.

»Aldrig nogensinde har vi vekslet ord om den historie. Tøger har aldrig nogensinde hentydet til det eller sagt noget til mig om det. Det er egentlig også derfor, jeg bliver overrasket over at høre nu, at jeg skulle have været den eneste kilde«, siger Hans Gammeltoft-Hansen.

Gammeltoft ikke taget med på råd

Under tamilsagen kunne Weekendavisens nu afdøde journalist Nils Ufer fortælle, hvad der foregik bag de dobbeltlukkede døre i undersøgelsesretten, og det kom frem, at ledende embedsmænd udsagde daværende justitsminister Erik Ninn-Hansen (K).

I bogen siger Tøger Seidenfaden, at han »ikke ville have trykt historierne i Weekendavisen, hvis Nils Ufer ikke havde fortalt mig kilden« og tilføjer: »Han fortalte mig om Gammeltoft-Hansens rolle, og jeg vidste, at det var ombudsmanden, som var Ufers kilde».

Anne-Marie Dohm, som er rektor for Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, siger, at det kun er acceptabelt af afsløre kilder, hvis de lyver eller manipulerer.

»Men det er jo ikke tilfældet her, og så er det ikke i orden«, siger Anne Marie-Dohm.

Hun henviser til, at den legendariske Watergate-journalist Bob Woodward holdt tæt om Washingtons Posts såkaldte Big Throat, der afslørede præsident Richard Nixon. Woodward bekræftede heller ikke, at Mark Felt var hovedkilden, da Felt selv stod frem. Det gjorde han først efter Mark Felts død.

Find et andet job

Det mest prominente eksempel på en dansk journalist, der har afsløret sin kilde, er journalist og forfatter Kurt Lassen. Han lovede sidste år tidligere generaldirektør i DR Kenneth Plummer kildefortrolighed i forbindelse med arbejdet på sin portrætbog. Lassen valgte dog at bryde løftet, efter at Kenneth Plummer havde forsøgt at indgå en studehandel med oplysninger for at beskytte sit privatliv. Kurt Lassen fik en meget ublid medfart af sine kolleger på journalisternes fagfestival, hvor han i utvetydige vendinger blev opfordret til at finde et andet erhverv.

Forskningschef på Danmarks Journalisthøjskole Oluf Jørgensen understreger, at Tøger Seidenfaden ikke har gjort noget ulovligt. I Sverige er kildebeskyttelsen indskrevet i grundloven. Journalister og redaktører kan blive straffet for at afsløre deres kilder, men i Danmark har vi ikke lignende løbetsbestemmelser.

Oluf Jørgensen er imidlertid enig i, at kildebeskyttelsen er et grundlæggende etisk princip. Samtidig kan han sagtens finde formildende omstændigheder ved Tøgers »åbenmundethed«.

»Tamilsagen er den vigtigste sag i nyere dansk forvaltningsretshistorie. Nu er der så gået mere end 20 år, og så er det rimeligt, at der kommer nye oplysninger frem om forløbet«, siger Oluf Jørgensen.

Men ombudsmanden er jo ikke gået på pension?

»Jeg synes ikke, der går alvorlige skår af nogen, selv om ombudsmanden stadig sidder i sit job«, siger Oluf Jørgensen.

Spørgsmålet er så, om Politikens nuværende ansvarshavende redaktør, Bo Lidegaard, også ville kunne finde på at bryde med kildebeskyttelsen?

»Nej, kildebeskyttelsen er et helt afgørende princip i det journalistiske arbejde«, siger Bo Lidegaard.

jakob.elkjaer@politik.dk

imod er det korrekt, at jeg på et langt senere tidspunkt havde direkte fra Frederik Schydt og også fra Johan Reimann, hvad de havde sagt under afhøringerne.

»Da afhøringerne i undersøgelsesretten startede, kom de to ved forskellige lejligheder i ombudsmandsinstitutionen, hvor de sammen med flere andre sad og talte med Jens Møller, der i dag er direktør i ombudsmandsinstitutionen. Jens Møller opfordrede mig til at »høre med«, da såvel Frederik Schydt som Johan Reimann fortalte om deres forklaringer. Så på den måde har jeg da en række informationer direkte fra de afhørte embedsmænd«, fortæller Hans Gammeltoft-Hansen. »Men jeg oplevede ikke det, jeg fik af vide, som en betroelse specifikt over for mig«.

»Jeg talte løbende med Nils Ufer om mange ting, også om tamilsagen, og fik en nær relation til ham, blandt andet på grund af vores fælles musikinteresse. Han var en person, som jeg simpelt hen ikke kunne stå for«, siger Hans Gammeltoft-Hansen.

»Han spurgte hele tiden ind til sagen, og jeg har undervejs bekræftet en række ting omkring tamilsagen for ham. Da den afgørende artikel blev bragt i Weekendavisen, var det dog ikke min opfattelse, at jeg var Nils Ufers eneste kilde til historien. Der var en hel del andre, som havde den samme viden som mig«, siger Hans Gammeltoft-Hansen.

»På et tidspunkt sagde jeg til Nils Ufer, at der nok ville blive vendt op og ned på hele denne sag, når først undersøgelsesretten havde færdiggjort sit arbejde. Jeg vidste jo noget om, hvad der var i sagen«, fortæller Hans Gammeltoft-Hansen, »og det hed sig jo i lang tid, at det var mig og ombudsmandsinstitutionen, der havde pustet hele denne sag op«.

»For eksempel husker jeg en lederartikel i Fyens Stiftstidende, skrevet af chefredaktør Bent A. Koch, der harcelerede over, hvordan jeg kunne komme til den

konklusion, at der var foregået noget ulovligt, sådan som det fremgik af ombudsmandsrapporten fra marts 1989. Hans argument var, at Justitsministeriets kronjurister havde sagt det, der var foregået i tamilsagen. Både denne og mange andre lederartikler førte til en generel mistænkeliggørelse af min og ombudsmandsinstitutionens rolle».

»Jeg følte mig belastet af den kritik, der efter offentliggørelsen af min rapport blev rettet mod såvel mig som ombudsmandsinstitutionen, og den kritik gik mig på«, siger Hans Gammeltoft-Hansen. »Da den afgørende artikel om, hvad der var foregået, blev bragt i Weekendavisen, og dørene blev åbnet til undersøgelsen, fik det den kritik til at forstumme«.

»For mig var det naturligvis afgørende, at den viden, jeg havde om tamilsagen, var en viden, jeg havde på fuldt lovlig vis. Jeg havde jo ikke selv været bag de 'dobbeltlukkede døre' i undersøgelsesretten«, siger Hans Gammeltoft-Hansen.

»Jeg ville ikke have trykt historierne i Weekendavisen, hvis Nils Ufer ikke havde fortalt mig kilden«, siger Tøger. »Han fortalte mig om Gammeltoft-Hansens rolle, og jeg vidste, at det var ombudsmanden, der var Ufers kilde«.

»Jeg havde intuitivt en oplevelse af, at

det var sandt, hvad Ufer skrev, men at skrive om så massive ting fortalt bag dobbeltlukkede døre, alene baseret på anonyme kilder, ville jeg ikke have gjort, hvis jeg ikke følte, jeg havde et sikkert kildegrundlag«, siger Tøger. »Det havde jeg strengt taget ikke, men jeg havde noget, der var lige så godt, nemlig ombudsmandens ord«.

»Jeg var selv sammen med ombudsmanden i forløbet, hvor vi kiggede på hinanden og nikkede til hinanden på en måde, så jeg kunne se, at det, der stod i Ufers artikler, ikke var noget, Nils Ufer havde fundet på«, fortæller Tøger. »Min kontakt til Gammeltoft-Hansen var ikke eksplicit, men den var nok til, at jeg var sikker«.

Hans Gammeltoft-Hansen husker ikke den episode, som Tøger fortæller om, hvor de to skulle have »nikket« til hinanden, og som af Tøger blev opfattet som en bekræftelse på, at Nils Ufers oplysninger var gode nok.

»Men jeg mødte Tøger ved forskellige lejligheder«, siger Hans Gammeltoft-Hansen, »og den episode, Tøger fortæller om, må jo logisk have været på et tidspunkt, inden i hvert fald den afgørende artikel kom i avisen. Jeg husker den ikke og heller ikke, at jeg skulle have bekræftet noget ved en gestus«.

»Min vurdering er, at Hans Gammeltoft-Hansen ikke havde noget problem med det, han gjorde«, siger Tøger. »Han er en skarp jurist, og han lækkede jo ikke noget, for han var jo ikke selv bag de dobbeltlukkede døre i undersøgelsesretten. Men indirekte lækkede han, fordi de, der vidnede bag de lukkede døre, havde 'skrevet' til ham«.

»Jeg er sikker på, at det mediemæssigt, hvis det var kommet frem dengang, i den borgerlige presse ville være blevet udlagt som et dolkestød og ville have medført krav om ombudsmandens afgang. Uanset om han juridisk havde gjort noget forkert eller ej. På det tidspunkt var det jo et samtaleemne, at ombudsmanden havde Ninn-Hansen og omvendt, så uden

BIOGRAFI. Stig Andersens bog om Tøger Seidenfaden udkommer 20. juni.

tvivl ville sagen være blevet til spin, som kunne have udviklet sig til et alvorligt og måske ødelæggende problem for Hans Gammeltoft-Hansen«, siger Tøger.

»Næste etape i Nils Ufers tamildækning var, at han uge efter uge refererede fra de åbne møder. Også der havde han virkelig gode historier. Det skyldtes, at Ufer simpelt hen gjorde sig til medlem af Henrik Holm-Nielsens familie. Han flyttede nærmest ind hos den advokat, som på vegne af højesteretsdommer Mogens Hornslet foretog afhøringerne i tamilsagen. Infiltrerede deres liv i den udstrækning, det var muligt, og lavede gode, detaljerede historier«.

»Nils Ufer var et utrolig sårbart og ensomt menneske«, fortæller Tøger. »Hvordan Holm-Nielsens mente holde til det, ved jeg ikke, men dels mente han vel ikke, at han fortalte Ufer noget, som ikke var of-

fentligt kendt, dels tror jeg, Holm-Nielsen er en godgørende katolik, som har en spejderdreng i sig, og som jeg tror har mange gæster i sit hus, som han hjælper«.

»Ufer kastede sin kærlighed på Holm-Nielsen, sådan gjorde han i mange tilfælde. Men selv så Ufer ikke sådan på det. Han var vedholdende og stædig på den klassiske journalistiske måde, men samtidig afhængig af menneskelig kontakt og støtte og opbakning. Jeg tror ofte, folk tænkte: Det er sgu synd for ham. Det gjorde, at han fik lov til ting, som andre journalister ikke fik lov til. Og han blev ved med at være journalist. At folk tog sig af ham, betød ikke, at han suspenderede sin journalistrolle. Slet ikke. Men typisk for Nils Ufer knyttede han sig blandt sine kilder til den, som var i stand til at give ham andet end oplysninger. Som også kunne give ham et menneskeligt fællesskab. Det virker avanceret«, understreger Tøger, »men jeg mener ikke, det var kynisme fra Ufers side. Det var heller ikke totalt uskyldigt«.

»Da tamilsagen kom for rigsretten, var jeg ikke længere chefredaktør på Weekendavisen, men sad på TV 2. Der besøgte Nils Ufer mig i december 1992; det var sidste gang, jeg så ham. Han ville låne nogle bøger om utopi, som han vidste, jeg havde«, fortæller Tøger.

»Næste gang jeg hørte nyt om ham, var jeg på ferie på vores ødegård i Sverige. Telefonen ringede, og jeg fik at vide, at Nils Ufer var død. 2. januar 1993 døde han i Henrik Holm-Nielsens bil på vej tilbage til Danmark efter at have fejret jul med familien Holm-Nielsen i deres sommerhus i Sverige. Hans hovedpulsåre sprang. Nils Ufer blev 53 år. Han var enormt tæt på sine kilder«, siger Tøger.

»Jeg skrev mindeord om Nils Ufer i Weekendavisen. Det, at han var død i Henrik Holm-Nielsens bil, og at jeg beskrev nogle af Ufers arbejdsmetoder i mine mindeord, betød, at Kristian Mogensen i rigsretten procederede på, at der var tale

om et komplot. At Nils Ufer og Henrik Holm-Nielsen og jeg og flere andre på forskellig vis havde fordækte relationer til hinanden, og at Erik Ninn-Hansen alene af den grund skulle frikendes. Det var grotesk«, siger Tøger. »Men de havde jo ikke så mange halmsstrå at klynge sig til«.

Nils Ufer skrev teaterstykket 'Mens vi venter på retfærdigheden' om tamilsagen. Stykket blev med stor succes opført på CaféTeatret med skuespilleren Peter Larsen som eneste rolleindehaver, og det blev overført til tv og bragt i Danmarks Radio. I 1993, efter sin død, fik Nils Ufer delt Cavlingprisen for sin indsats i tamilsagen.

»Det glædede mig utrolig meget«, siger Tøger. »Nils Ufer var jo journalistisk vokset op med Information og den satiriske ugeavis Corsaren, men kom så til Weekendavisen. Den transplantation lykkedes, på trods af at han var så grænseoverskridende og indimellem drev sine kolleger til vanvid. Men de holdt af ham og påskønnede hans kvaliteter, og han fik på Weekendavisen det, han hungrede efter hele sit liv, nemlig en familie på sin arbejdsplads. Ufers liv fik et forløb, som det meget nemt ikke kunne have fået, og i den forstand er det en lykkelig historie«.

»Nils Ufers menneskelige og journalistiske fuldbredelse, den har jeg og avisens medarbejdere, som tog det sure med det søde, en stor del af æren for. Derfor er det skæbneforløb en varm ting at tænke tilbage på. Ud over det journalistiske principielle er det en god menneskelig historie. Men forløbet med Ufer var dramatisk på alle tænkelige måder«, siger Tøger.

Den juridiske undersøgelse, som chefredaktør Aage Deleuran meddelte Tøger, at Det Berlingske Hus ville foretage, efter at Weekendavisen havde bragt de mest afslørende detaljer i tamilsagen og sat fokus på nødvendigheden af en rigsretssag, hørte Tøger aldrig mere til.

Men han hørte mere til de magtfulde formænd i Det Berlingske Hus.